

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра землеробства та гербології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан агробіологічного
факультету

Віталій КОВАЛЕНКО
“ ” 2025 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри землеробства
та гербології

Протокол № від “ ” 2025 р.
Завідувач кафедри
Семен ТАНЧИК

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП «Агрономія»

Гарант ОП

Світлана КАЛЕНСЬКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТАЛЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА**

Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	201 Агрономія
Освітня програма	Агрономія
Факультет	Агробіологічний
Розробник:	д. с.-г. наук., проф. Олексій Цюк

Київ – 2025 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Стале землеробство та продовольча безпека

Основою продовольчої безпеки є фізичний, соціальний, екологічний та економічний доступ населення до достатнього та безпечного продовольства з метою відтворення життєво необхідних процесів. Виходячи з цього дана дисципліна формує у студентів знання й уміння щодо оцінки стану продовольчої безпеки в світі та Україні, формування прогнозів розвитку конкретних продовольчих процесів на мікро і макро рівні. Розглядаються та систематизуються сучасні підходи у диверсифікації виробництва якісних та екологічно безпечних продуктів харчування. Завершальним етапом вивчення дисципліни є концепція та аспекти впровадження сталого землеробства.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	201 «Агрономія»	
Освітня програма	«Агрономія»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	20	10
Практичні, семінарські заняття	20	12
Лабораторні заняття		.
Самостійна робота	80	98
Індивідуальні завдання		.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	.

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета. Предметом «Стале землеробство та продовольча безпека» вивчаються причини та фактори особливостей і закономірностей проблем продовольчої безпеки, як складової міжнародної економічної безпеки; вивчається сутність та зміст продовольчої безпеки як комплексної складової соціально-економічного розвитку в контексті міжнародної економічної безпеки. Вивчається якість продуктів харчування та виробництво екологічно чистої продукції з огляду продовольчої безпеки, формування наукових основ екологічної політики в сфері агропромислового комплексу України

Отже, **метою** навчальної дисципліни «Стале землеробство та продовольча безпека» є оволодіння знаннями у сфері продовольчої безпеки, які допоможуть фахівцю у вирішенні питань, пов'язаних з їхньою професійною діяльністю.

- Вивчення дисципліни передбачає дати майбутнім фахівцям глибокі теоретичні і практичні знання з таких питань: особливості поняття продовольчої безпеки; світові продовольчі аспекти; роль світових продовольчих транснаціональних корпорацій; методи оцінки рівня стану продовольчої безпеки України.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК 6. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати сучасні проблеми, перспективи розвитку та науково-технічну політику в сфері агрономії;

СК 5. Здатність розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах на основі спеціалізованих концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у сфері агрономії;

СК 6. Здатність презентувати результати професійної та наукової діяльності фахівцями і нефахівцям.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 7. Розробляти та реалізовувати проекти екологічно безпечних прийомів і технологій виробництва високоякісної продукції рослинництва з урахуванням особливостей агроландшафтів та економічної ефективності;

ПРН 9. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для обговорення результатів професійної діяльності, досліджень та інноваційних проектів у сфері аграрних наук та продовольства;

ПРН 10. Здійснювати ефективне управління персоналом і ресурсами, забезпечувати професійний розвиток персоналу, об'єктивно оцінювати результати діяльності колективу та внесок його учасників до цих результатів;

ПРН 11. Здійснювати бізнесове проектування та маркетингове оцінювання виконання і впровадження інноваційних розробок.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Модуль 1. Якісна і безпечна продукція як фактор світової глобальної безпеки													
Тема 1.1. Глобальна продовольча безпека	4	10	2	2			6	12	2	2			8
Тема 1.2. Світовий ринок продукції рослинництва	4	10	2	2			6	8					8
Тема 1.3. Екологічні проблеми України	4	10	2	2			6	14	2	2			10

Тема 1.4. Шляхи виробництва якісної безпечної продукції рослинництва	4	10	2	2			6	8					8
Тема 1.5. Цільові показники продовольчої безпеки. Задоволення потреб населення основних видів продовольства	4	10	2	2			6	8					8
Разом за модулем 1	20	50	10	10			30	50	4	4			42
Модуль 2. Шляхи забезпечення та вдосконалення продовольчої безпеки													
Тема 2.1. Якість і безпека продуктів харчування у світі	4	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 2.2. Розвиток агропромислового комплексу в контексті за забезпечення продовольчої безпеки в Україні	4	14	2	2			10	12		2			10
Тема 2.3 Наукові і практичні підходи до організації і забезпечення продукції здорового харчування населення України	4	14	2	2			10	14		2			12
Тема 2.4. Альтернативне земле-робство, концепт-ція та аспекти впровадження	4	14	2	2			10	14	2				12
Тема 2.5. Концептуальні підходи та шляхи вдосконалення системи забезпечення продовольчої безпеки	4	14	2	2			10	16	2	2			12
Разом за модулем 2	20	70	10	10			50	70	6	8			56
Усього годин	40	120	20	20			80	120	10	12			98

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Якісна і безпечна продукція як фактор світової глобальної безпеки		
	Глобальна продовольча безпека	2
	Світовий ринок продукції рослинництва	2
	Екологічні проблеми України	2
	Шляхи виробництва якісної і безпечної продукції рослинництва	2
	Цільові показники продо-вольчої безпеки. Задоволення пот-реб населення основних видів продовольства	2
	Глобальна продовольча безпека	2
Модуль 2. Шляхи забезпечення та вдосконалення продовольчої безпеки		
	Якість і безпека продуктів харчування у світі	2
	Розвиток агропромислового комплексу в контексті за без-печення продо-вольчої безпеки в Україні	2
	Наукові і практичні підходи до організації і забезпечення продукції здорового харчування насе-лення України	2
	Альтернативне земле-робство, концепт-ція та аспекти впровадження	2
	Концептуальні підходи та шляхи вдоюко-налення системи забезпечення продовольчої безпеки	2
	Разом	20

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз показників світової та національної агропродовольчої безпеки	2
2	Продовольча криза. Вплив соціально – економічних чинників на світові та національні продовольчі процеси	2
3	Історичний аспект розвитку аграрної кризи у США	2
4	Історичний аспект формування агропродовольчої політики у Японії	2
5	Національна агропродовольча політика країн ЄС.	3
6	Оцінка стану агропродовольчого комплексу України	2
7	Результати проведення аграрних реформ в Україні.	2
8	Методологія побудови системи саморозвитку територій	3
9	Аналіз результатів обстеження експериментального району	2
	Разом	20

5. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз літератури з питань формування концепції продовольчої безпеки	20
2	Вивчення діяльності Міжнародних організацій, що займаються проблемами продовольчої безпеки, що діють у рамках ООН: МСОП (ВСОП), ЮНЕСКО, ВООЗ, ФАО, МАГАТЕ, ВМО та підготувати реферат	30
3	Аналіз Плану масштабних перетворень, що включає 17 взаємопов'язаних та нероздільних цілей та завдань у галузі сталого розвитку – цілі сталого розвитку, прийнятого на Генеральній Асамблеї ООН у 2015р.	30
	Разом	80

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- залік;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- реферати, есе;
- захист практичних робіт;
- пірінгове оцінювання, само оцінювання;
- презентації та виступи на наукових заходах.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Якісна і безпечна продукція як фактор світової глобальної безпеки		
П.р. 1. Аналіз показників світової та національної агропродовольчої безпеки	- ПРН 7, 9, 10, 11. Студент повинен: Знати: особливості поняття продовольчої безпеки. Світові продовольчі аспекти, роль світових продовольчих транснаціональних корпорацій, методи оцінки рівня стану продовольчої безпеки України. Формування та механізм реалізації антикризової аграрної економічної політики США. Система регулювання аграрного ринку в країнах - членах ЄС, формування ринкових цін на товари сільськогосподарської продукції Розуміти: Сутність поняття продовольчої безпеки, світові продовольчі аспекти, їх роль у транснаціональних корпорацій. Стан продовольчої безпеки в світі та Україні, Особливості розвитку конкретних продовольчих процесів на мікро і макро рівні. Студент повинен самостійно навчитися користуватися джерелами для пошуку інформації, зокрема різними науково метричними базами даних. Аналізувати отриманий результати і уміло використовувати їх на практиці.	12
П.р. 2. Продовольча криза. Вплив соціально – економічних чинників на світові та національні продовольчі процеси.		12
П.р. 3. Історичний аспект розвитку аграрної кризи у США		12
П.р. 4. Історичний аспект формування агропродовольчої політики у Японії		12
П.р. 5. Національна агропродовольча політика країн ЄС		12
Самостійна робота 1.		10
Модульна контрольна робота		30
Разом		100
Модуль 2. Шляхи забезпечення та вдосконалення продовольчої безпеки		
П.р. 6. Оцінка стану агропродовольчого комплексу України	ПРН 7, 9, 10, 11. Знати та розуміти динаміку виробництва валової продукції сільського господарства в Україні. Особливості економічного аналізу ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств України. Особливості результатів аграрної реформи в Україні її наслідки, та подальші напрями аграрних трансформацій. Особливості методологічних і методичних засад формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону. Особливості сучасної аграрної політики ЄС, що пов'язана з Європейською зеленою угодою та стратегією Європейської комісії.	12
П.р. 7. Результати проведення аграрних реформ в Україні.		12
П.р. 8. Методологія побудови системи саморозвитку територій		12
П.р. 9. Аналіз результатів обстеження експериментального району		12
П.р. 10. Національна агропродовольча політика країн ЄС.		12
Самостійна робота 2		10
Модульна контрольна робота 2		30

Разом за модулем 2		100
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Разом за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2 Шкала оцінювання здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамен)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- Електронний навчальний курс навчальної дисципліни
- Навчально-методичний комплекс, база тестових завдань.
- Навчально-методичний комплекс, база тестових завдань.
 - конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
 - підручники, навчальні посібники;
 - Методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Адамик В. Актуальні питання продовольчої безпеки і розвитку сільського господарства у контексті подолання бідності /В. Адамик. // Вісн. Тернопільського нац. екон. ун-ту. 2009. № 1. С.61-68.
2. Андрєєва Н.М. Продовольча безпека України в епоху світової глобалізації /Н.М. Андрєєва. // Економіка харчової промисловості. 2009. № 2. С.32-38.
3. Бачили очі, що купували...: Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи підтримує проект закону про внесення змін та доповнень до Закону "Про безпечність та якість харчових продуктів" (щодо свободи вживання продуктів харчування) // Голос України. 2009. 21 лип. (№133). С.5.
4. Білик Ю.Д. Продовольча безпека України: стан, проблеми та використання потенційних резервів продовольчого забезпечення населення. / [Ред. В.М.Божок] К.: Фенікс, 2000. 54, [1] с.: іл., табл. - БЗ07468 13. Бітнер О. На порядку денному - продовольча безпека держави: [день Уряду у Верховній Раді України з питань забезпечення продовольчої безпеки держави] // Уряд. кур'єр. 2003. 10 верес. С.1, 2.
5. Боднарчук В.М. Управління якістю сировини й регулювання законодавчої бази - надійні підвалини безпеки продукції: [щодо законодавчого регулювання питань безпеки якості харчової продукції] /В.М. Боднарчук, О.О. Василенко, Н.О. Сорокіна. // Молочна промисловість. 2007. № 6. С.12-14.
6. Бойко В.І. Про гарантування продовольчої безпеки України // Економіка АПК. - 2006. № 1. С.60-67.
7. Болдуєв М. Розвиток інституційних основ продовольчої безпеки регіону /М. Болдуєв. // Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2009. № 2. С.29-34.
8. Болдуєв М.В. Сучасна державна політика щодо забезпечення продовольчої безпеки України: [досвід формування принципів державної політики щодо забезпечення продовольчої безпеки в розвинутих країнах та визначено її основні напрями в Україні] /М.В. Болдуєв. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 1. С.21-25.
9. Власов В. Бізнес знову на гачку Держспоживстандарту: [позиція Держспоживстандарту, очолюваного Л. Школьніком, щодо законопроектів №1363 "Про внесення змін до деяких законодав. актів України (щодо стандартизації та обов'язкової сертифікації)" і №1365 "Про ринковий нагляд"] // Дзеркало тижня. 2008. 5-11 квіт. С.11.
10. Власов В.І. Методичні підходи щодо оцінки продовольчої безпеки країни: [спроба сформулювати методичні підходи щодо оцінки продовольчої безпеки] // Економіка АПК. 2009. № 8. С.43-45.
11. Волощук Г. О. Контроль за якістю - першочергова проблема кожного підприємства громадського харчування // Масове харчування, готельне господарство і туризм в умовах ринкових відносин. К., 1997. С.25-29.
12. Глібов Р.В. Чинники формування та функціонування ринку продовольчої продукції /Р.В. Глібов. // Економіка АПК. 2009. № 12. С.92-95.
13. Глобальна продовольча безпека / О. Г. Білорус, М. В. Зубець, П. Т. Саблук, В. І. Власов; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, ННЦ «Ін-т аграр. економіки» УААН. К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. 485 с.
14. Гойчук О. І. Продовольча безпека та її забезпечення в Україні // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - Миколаїв, 2001. Спец. вип. 4 (13). С.205-211.
15. Гойчук О. Продовольча безпека та необхідність її правового забезпечення: О. Гойчук, В. Курило: [проаналізовано рівень виробництва та споживання продуктів харчування в Україні, визначено загрози продовольчій безпеці та розглянуто стан нормативно-правової бази її забезпечення] // Адвокат. 2006. № 3. С.3-5.
16. Гойчук О.І. Продовольча безпека в Україні і світі - К.: Наукметодцентр аграр. освіти, 2003. 113 с.

17. Гойчук О.І. Продовольча безпека: теорія, методологія, проблеми : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.07.02. / Миколаїв. держ. аграр. ун-т. Миколаїв, 2004. 32 с.
18. Гребенюк М. Державно-правове регулювання забезпечення продовольчої безпеки /М. Гребенюк. // Право України. 2009. № 5. С.92-98.
19. Гребенюк М. Міжнародно-правовий досвід забезпечення продовольчої безпеки: [розглянуто міжнародне визначення продовольчої безпеки, а також деталізовано право на продовольче забезпечення та порядок його реалізації крізь призму конституцій держав колишнього СНД і деяких європейських країн] /М. Гребенюк. // Право України. 2010. № 2. С.165-172.
20. Гребенюк М. Правовий механізм гарантування продовольчої безпеки в сучасних умовах /М.Гребенюк. // Право України. - 2010. № 12. С.244-251.
21. Гребенюк М. Діяльність органів прокуратури в сфері забезпечення продовольчої безпеки /Максим Гребенюк. // Вісн. прокуратури. 2009. № 10. С.32-35.
22. Гребенюк М. Проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки в окремих зарубіжних державах: [розкриваються актуальні питання правового забезпечення продовольчої безпеки виходячи з досвіду окремих держав (Японія, Бразилія, США) та деталізовано законодавчо встановлені пріоритети та шляхи реалізації державної аграрної політики окремих зарубіжних країн] /Максим Гребенюк. // Підприємництво, госп-во і право. 2010. № 10. С.52-55.

Інформаційні ресурси

1. Органічне виробництво і продовольча безпека
<https://www.youtube.com/watch?v=MxSTUove75U>
2. Продовольча безпека в Україні: стан, проблеми, шляхи вирішення.
http://www.fem.znau.edu.ua/courses/agr_pol/